

Forarbejder til den nye danske Straffelov.

Paatalen (Prof. Torps Straffelovsudkast 5. Kapitel).

Af Overretssagfører Karsten Meyer.

Straffeloven af 10. Februar 1866 indeholder i sit enog-tredivte Kapitel sammen med andre, ganske forskelligartede, Bestemmelser en Paragraf om Paatalen (Strl. § 298). Men dertil har de to foreliggende Udkast til en ny Straffelov ikke ment at kunne indskrænke sig.

Straffelovskommissionens Udkast (*K. U.*) har et tiende Kapitel, og Professor *Torps* Udkast (*T. U.*) har et femte Kapitel, der udelukkende indeholder Paataleregler, og hvor de vigtigste herhen hørende Bestemmelser er samlede. Men intet af Udkastene har sat sig til Opgave fuldstændigt at gøre op med de paagældende Spørgsmaal, ud fra den Anskuelse at de finder deres naturlige Løsning i Straffeprocessloven. Dette er naturligvis systematisk rigtigt og tillige den mest praktiske Fremgangsmaade; men en Straffelovsreform kræver da ubetinget, at der samtidig foretages en Gennemgang af Straffeprocessloven ud fra de kriminalistiske Hensyn, som har været bestemmende ved Straffelovens Udarbejdelse. I saa Tilfælde har det jo ikke større Betydning, hvilke Regler der findes i selve Straffeloven, og hvilke der findes i Straffeprocessloven.

K. U. har begrænset sin Opgave til at give visse Hovedtræk med Hensyn til Kompetencen til at raade over Paatalen, dens Iværksættelse og Bortfald. *T. U.* mener, at det er »Straffelovens Sag at afgøre, ved hvilke Lovovertrædelser

Strafbarheden er betinget af privat Paatale eller Begæring om Paatale. I Forbindelse dermed afgør den naturligt, hvem Retten tilkommer, om den kan udøves af andre, og hvilken Betydning dens Benyttelse — eller Ikke-Benyttelse indenfor en given Frist — har for den skyldiges Strafbarhed.«

Medens *K. U.* principielt ikke ønskede at gøre Forandringer i den den Gang vedtagne Retsplejelov af 1909, har *T. U.* indset, at det vil være ugørligt at lade Retsplejeloven af 1916 blive staaende urørt, og Udkastet indeholder et helt Forslag til Ændringer i Retsplejeloven, hvilket sikkert ogsaa er ganske nødvendigt. Før Retsplejeloven er traadt i Kraft, synes det imidlertid ubetimeligt at fremsætte flere kritiske Bemærkninger overfor dens Regler end uomgængeligt nødvendigt, og jeg skal derfor i det følgende holde mig til de Spørgsmaal, som *T. U.* rejser i selve Straffeloven.

Naar man skal undersøge, hvem der bør have Paatale-ret overfor begaaede Forbrydelser, kan man tænke sig mange Muligheder lige fra ubetinget offentlig Paatale til fuldstændig privat Paatale-ret, og alle disse Muligheder har jo i Tidernes Løb ogsaa været kendt i Praksis. I en moderne Lovgivning er det utænkeligt, at man skulde ønske at forlade den Grund, hvorpaa vi staar efter Strl. § 298, og hvorefter offentlig Paatale er Hovedreglen, og anden Fremgangsmaade kun følges, hvor dette særlig er bestemt. Hertil slutter de foreliggende Udkast sig da ogsaa betingelsesløst, idet saavel *K. U.* i dets § 72 som *T. U.* i dets § 26 siger: »Strafbare Handlinger er offentlig Paatale undergivne, for saa vidt intet modsat er bestemt. Tilsærlige Betingelser er offentlig Paatale kun bundet, hvor saadant er foreskrevet«.

Afgørende for, hvilke Undtagelser man mener, der bør gøres fra denne Hovedregel, turde i første Linje være de Principer, der følges ved det Offentliges Udøvelse af Paatale-retten. Skønt Straffeloven ved Bestemmelser som de, der indeholdes i §§ 131, 256 og 257, egentlig synes at forudsætte

det saakaldte Legalitetsprincip, hvorefter alle Forbrydelser, der kommer til Paatalemyndighedernes Kundskab, ubetinget skal forfølges, har Praksis knæsat det saakaldte Opportunitetsprincip, hvorefter Paatalemyndighederne har Ret til at udøve et friere Skøn over Forholdene i hvert enkelt Tilfælde og frafalde Tiltale, hvor det skønnes hensigtsmæssigt. Ved denne Praksis rækker Retsplejeloven ikke, ja den indeholder i § 723 bestemte Forudsætninger om Opretholdelse af den hidtidige Praksis. Professor M u n c h - P e t e r s e n udtaler (Den danske Retspleje V pag. 67) sikkert med Rette, at saadan Myndighed maa siges næsten med Nødvendighed at følge af Straffens praktisk sociale Funktion.

Begge de foreliggende Udkast bygger ligeledes paa dette Princip, men synes her at have overset, at det da er uheldigt ved visse Bestemmelser i den specielle Del som en Betingelse for det Offentliges Paataleret at opstille, at »almene Hensyn« kræver dens Benyttelse, se saaledes *T. U.* i § 232 (Duelforbrydelsen), thi dermed er der ikke fastsat noget særligt for det paagældende Straffebud.

Det er indlysende, at i et Retssamfund, hvor Opportunitetsprincippet gælder, vil et Krav om, at den private forurettede selv skal have Lov til at forfølge en Sag, som det Offentlige vægrer sig ved at tage sig af, let vinde Genklang blandt Publikum, og det har da ogsaa været foreslaet at indføre en saadan subsidier privat Paataleret. Den anden Proceslovkommissions Forslag til Loven om Strafferetsplejen indeholder i § 36 en Bestemmelse, der hjemlede den private Adgang til selv at forfølge en Sag, som Paatalemyndighederne har afvist; men herimod rejstes der en letforstaaelig skarp Kritik fra sagkyndig Side, idet en saadan Ordning vilde være endnu urigtigere end en Anvendelse af Legalitetsprincippet. Retsplejelovens § 726 hjemler da ogsaa kun en saadan Adgang ved Lovovertrædelser, der er betinget offentlig Forfølgning undergivet, og hvor Handlingen ikke kan medføre højere Straf end simpelt Fængsel. *T. U.* ophæver med Rette denne Bestemmelse, thi her maa gælde et

enten-eller; enten maa man give den private en ubetinget Ret, og dette Standpunkt turde være gennemdrøftet og forkastet, eller man maa udelukke Retten ogsaa ved de mindre Forseelser, idet det ikke kan begrundes, at Samfundet trods den private Hævnfølelse kan lade grove Forbrydelser upaatalte, men ikke mindre grove.

Retsplejeloven hjemler i § 725 i al Almindelighed det Offentlige en subsidiaer Paataleret, og *K. U.* gav i § 72, 2. Stk. Paatalemyndighederne Adgang til at rejse Sag, hvor »almene Hensyn« krævede det, selv om den paagældende Lovovertrædelse ellers var henvist til privat Paatale eller kun paataltes efter Begæring af den forurettede. *T. U.* indeholder ikke en hertil svarende Regel, idet Udkastet ikke mener, at en saadan Regel kan opstilles i al Almindelighed, men henviser Afgørelsen af Spørgsmaalet til en Behandling ved den enkelte Straffebestemmelse, hvor man har anset det rigtigst at gøre en Undtagelse fra Hovedreglen om offentlig Paatale, da man maa tage de Hensyn i Betragtning, som i det enkelte Tilfælde har ført til en saadan Undtagelse.

En Ret for det Offentlige som den omtalte er mindre betænkelig, hvor Undtagelsen nærmest er fastsat af Hensyn til de paagældende Lovovertrædelsers ringe Betydning i Almindelighed, medens den er mere betænkelig, hvor det har været Hensyn til Privatlivets Fred, som har været afgørende.

I denne Forbindelse vil det være naturligt at undersøge Spørgsmaalet om, i hvilke Tilfælde de nævnte Undtagelser bør gøres, og derved hvornaar man skal gaa saa langt, at man ganske overlader den private at forfølge en begaaet Lovovertrædelse, og hvornaar man kun skal forlange, at han skal begære, at det Offentlige tager sig af Sagen.

T. U. mener utvivlsomt med Rette, at det ikke er muligt eller ønskeligt at tage dette Spørgsmaal op til Drøftelse og Afgørelse i et Straffelovsudkasts Afsnit om Paatalen, og henviser det til de paagældende Steder i den specielle Del; men Udkastet giver en kortfattet Fremstilling af de forskellige Hensyn, der bør tages. Spørgsmaalet har været behandlet i

første Aargang af nærværende Tidsskrift af Segelke-Thrap (p. 292 o. flg.), og jeg skal henvise til denne Artikel, hvor en praktisk Kriminalist med Styrke paapeger de uheldige Følger, det ofte vil have, om man overlader for meget til private.

Der er mange Grunde, der taler for, at Straffen er en Lidelse af en saadan Karakter, at kun Samfundet bør raade over den. Først og fremmest kan den private misbruge sine Rettigheder til at foretage Afpresning af den skyldige og ikke sjældent af dennes Familie, saa at der fremkommer uheldige Tilstande. Det maa ogsaa antages at svække Generalpræventionen, at de skyldige stoler paa, at de forurettede vil sky den med Retssagen forbundne Ulejlighed. Den Hævnfølelse, man vil bygge paa, er ikke sund, og Synspunktet rimer kun daarligt med hele den moderne Lovgivnings Opfattelse af Individets Stilling i Staten. Det kan ogsaa anføres, at Publikum, der i vore Dage ikke mindst gennem Dagbladene interesseret følger med i Strafferetsplejen, vil føle sig utryg ved den forskelligartede Behandling. lige Tilfælde kan faa, naar man overlader Afgørelsen til den private. Endelig er det et Besvær og et Odium at paalægge den private, som mange Gange kan være ubehageligt for den socialt eller økonomisk ringere overfor en stærkere.

I modsat Retning er det gjort gældende, at den heromhandlede Begrænsning af det Offentliges Paataleret, er et virksomt og uundværligt Modtræk mod den moderne Tendens til at udvide Grænserne for det strafbares Omraade. Hvor berettiget end en Reaktion her er, synes det imidlertid, at man kun forøger Vanskelighederne i Stedet for at søge at rydde dem af Vejen. Den omtalte Tendens bør modarbejdes, men dette sker naturligst ved, at man ikke omgærder altfor mange Forhold med Straffebud, og en udvidet Adgang til Erstatning for ikke økonomisk Skade og et mere velvilligt Syn hos Domstolene paa Erstatningsberegninger vilde sikkert hjælpe i denne Forbindelse.

T. U. fastsætter i § 29, at i Sager, hvor offentlig Paatale

er betinget af en Begæring, kan denne kun tilbagelages, inden Dom er afsagt eller Nævningers Erklæring afgivet, og endda kun med Ret for Paatalemyndighederne til at fortsætte Sagen, hvis de maatte skønne, at »almene Hensyn« kræver det. Udkastet mener med Rette, at naar man en Gang har ønsket en Straffesag rejst, kan man ikke uden videre trække sig tilbage, idet de Hensyn, der kan føre til, at en Sag ikke forfølges af det Offentlige alene, bortfalder, naar den forurettede selv er traadt ud af Privatlivet. Men Udtrykket »almene Hensyn« staar her som paa det ovenfor anførte Sted lidet heldigt, idet det, hvor som i dansk Ret Opportunitetsprincippet raader, er ganske intetsigende. Der kan ikke ses nogen Grund til anden Regel, end at Paatalemyndighederne, saasnt en Begæring om Tiltale har foreligget, maa have fri Raadighed over Sagen. Naar Samfundet kan betroe dem at skønne frit i de ofte langt vigtigere Sager, som er ubetinget offentlig Paatale undergivet, maa de ogsaa kunne stilles frit her.

Hvor man overlader den private at træffe Bestemmelse, om en Forbrydelse skal forfølges eller ikke, er det naturligt, at der sættes en Frist for ham, inden hvilken han skal tage Standpunkt, og at denne Frist er anderledes kort end den almindelige Forældelsesfrist for straffbare Handlinger. *T. U.* fremhæver her med Rette, at alle nyere Love og Udkast har en væsentlig kortere Frist end Straffelovens § 67 og *K. U.* § 78, der begge sætter en Frist af et Aar. *T. U.* foreslaar en Frist af 6 Uger eller 3 Maaneder. Det maa billiges, at den nu givne Frist forkortes, da den forurettede ikke skal kunne spænde den anden paa Pinebænken længere end højst nødvendigt eller lade senere opstaaede Forhold være afgørende for sin Beslutning. Det synes, som om det vilde være rimeligst, da man her i Landet har været vant til en Frist af et Aar, og da Folk altid bør have Tid til at tænke sig om, inden de begynder en Retssag, at man i hvert Fald ved de Forbrydelser, der er privat Paatale undergivne, ikke sætter Fristen kortere end 3 Maaneder.

Fristen begynder ikke at løbe, før den berettigede er kommen til Kundskab om Gerningen og om den skyldige eller ved Lovovertrædelser, hvis offentlige Paatale betinges af Begæring, om en af de skyldige. Dør den forurettede inden Fristens Udløb, løber der en ny Frist efter Dødsfaldet lige saa lang som den førstnævnte for de efterlevende, hvis de overhovedet efter andre Regler har nogen Ret. Udkastet har den fornuftige Regel, at hvis en privat paatalt Sag ikke afgør Strafpaastanden, medregnes den Tid, som Sagen har taget, ikke i Forældelsesperioden.

Man har ment det nødvendigt at give en meget detaljeret Regel om, hvem der skal udøve Paataleretten, hvor den forurettede er forhindret eller død. Bestemmelsen lyder i *T. U.* § 27 saaledes:

»Privat Paatale eller Begæring om offentlig Paatale kan i den forurettedes Sted ske:

- a. naar den forurettede er under 18 Aar, ved Værgen, en af Forældrene eller den, til hvem Forældremagten er overdraget;
- b. naar den forurettede er sindssyg, ved Værge, Ægtefælle, en af Forældrene eller et myndigt Barn.

Naar den forurettede er død, saa og, naar en mod en afdød rettet Handling er strafbar, tilkommer Retten til privat Paatale eller til at begære offentlig Paatale den afdødes Ægtefælle, enhver Slægtning i op- eller nedstigende Linje og enhver af hans Søskende.«

Disse Regler er meget vel gennemtænkte og tilfredsstillende, medmindre man vil antage, at naar den forurettede er død eller ikke selv kan optræde, bortfalder Grundene til at gøre en Undtagelse fra Hovedreglen om ubetinget offentlig Paatale. Der kan imidlertid ikke ses nogen Anledning til ikke at antage en saadan Regel. Flere af de herhen hørende Straffebestemmelser omhandler Forholdet mellem nærtstående Personer, hvor det endog i visse Tilfælde vil synes stødende at give Paataleret til andre. De Betænkeligheder, der findes ved at give den private forurettede Indflydelse

paa en Straffesag, mangedobles ved, at en saadan Indflydelse saa at sige kan gaa i Arv eller overføres. Paatalemyndighederne bør selvfølgelig lægge Vægt paa de samme Hensyn, der har ført til, at disse Straffebestemmelser som Hovedregel ikke er ubetinget offentlig Paatale undergivne, men naar disse staar saa frit, som de nu en Gang gør i dansk Ret, kan man sikkert ogsaa betro dem den her foreslaaede Beføjelse.

Udkastet indeholder endvidere i samme Paragraf følgende Regel:

»Har nogen, som efter ovenstaaende Regler vilde være berettiget til at paatale eller begære offentlig Paatale, selv begaaet eller medvirket til den strafbare Handling, kan Paatale eller Begæring om Paatale, hvis ingen anden dertil berettiget findes, ske ved den, som Overøvrigheden dertil beskikker«.

I dette Tilfælde turde Paataleretten uden Tvivl bedst tillægges Paatalemyndighederne.

T. U. indeholder i § 28 Bestemmelser om, hvorledes det gaar, naar den private i en Begæring om offentlig Paatale udelukker en eller flere af de skyldige, og den giver Paatalemyndighederne Ret til at undlade at forfølge en Sag, hvis den private ikke vil medtage Personer, som de mener bør medtiltales; *K. U.* hjemlede dem derimod Ret til i et saadant Tilfælde selv at udstrække Tiltalen til, hvem de maatte ønske, men *T. U.* har vistnok her fundet det rette, om end det maa anses for tvivlsomt.